

Zeven adviezen voor de verduurzaming van de onderzoeksjournalistiek

De VVOJ heeft haar oor te luisteren gelegd bij verschillende mediaorganisaties met de vraag: wat kan er kan worden verbeterd aan de huidige subsidieregelingen en inzet van middelen, zodat er er meer uitzicht is op verduurzaming van de onderzoeksjournalistiek?

1. Stel middelen voor onderzoeksjournalistiek beschikbaar aan zowel freelancers als onderzoeksjournalisten die in dienst zijn.

Sommige middelen zijn uitsluitend beschikbaar voor freelancers. Hoewel het prima is dat vooral freelancers in aanmerking komen voor subsidies, betekenen aparte regelingen ook een gouden kooi, omdat media-organisaties minder snel geneigd zijn mensen in dienst te nemen omdat dan de weg naar de subsidies is afgesloten. De aanwezigheid van veel freelancers komt de stabiliteit en onafhankelijkheid van de mediaorganisatie niet ten goede. Daar komt bij dat veel freelancers afhankelijk zijn van andere opdrachtgevers en dat komt -zeker op lokaal niveau- de onafhankelijkheid niet ten goede.

2. Beperk het aantal regelingen en hou meer rekening met de aard van de projecten

Er is een wirwar aan (tijdelijke) regelingen ontstaan met elk een specifieke doelgroep of behoefte. Daarbij ontstaat het risico dat het doel van de regeling en de ideeën van het fonds leidend worden en niet gekeken wordt naar de kwaliteit van het onderzoek of de onderzoeksaanpak. Bijvoorbeeld: nu worden projecten vaak gedwongen om door de 'innovatiehoepel' te springen, terwijl dit toch vooral een bedrijfskundige term is. Andere criteria, zoals het onderscheidende karakter van het onderzoek, het gebruik van nieuwe technieken en de bijdrage aan de verduurzaming van de onderzoeksjournalistiek zijn belangrijker voor het veld.

Verder moeten veel projecten binnen een jaar worden afgerond, terwijl meerjarige financiering beter past bij onderzoeksprojecten die een langdurig karakter hebben. Meerjarige financiering komt bovendien de stabiliteit en journalistieke onafhankelijkheid van de organisatie ten goede.

We pleiten daarom voor hooguit twee regelingen: een voor kortdurende projecten en een voor meerjarige projecten. Daarbij moet ook meer gekeken worden naar wat voor middelen voor het uitvoeren van een journalistiek onderzoek noodzakelijk zijn, zoals bijvoorbeeld het aanschaffen van datasets of het inschakelen van ervaren onderzoeksjournalisten die het onderzoek begeleiden of de journalisten coachen.

3. Beperk de rol van fondsen en geef beroepsorganisaties een grotere rol

Beroepsorganisaties als de VVOJ en de NVJ worden incidenteel bij de opstelling van regelingen betrokken, maar nooit als samenwerkingspartner, terwijl zij wel een groot deel van de doelgroep vertegenwoordigen. Opnieuw ontstaat hierbij het risico dat de ideeën van een fonds over hoe een onderzoeksproject zou moeten worden ingericht, leidend worden, in plaats van dat het een journalistieke, redactionele afweging wordt. De fondsen gedragen zich niet meer als verdeler van de middelen, maar gaan zich gedragen als organisator van journalistieke activiteiten terwijl de kennis daar ontbreekt. De fondsen moeten beroepsorganisaties als vertegenwoordigers van de beroepsgroep nauw bij uitvoering en regelgeving betrekken.

4. Richt een scholingsinstituut op

Onderzoeksjournalistiek is een apart vak met andere onderzoeksmethoden en technieken, andere manieren om het verhaal te vertellen, andere organisatievormen, juridische aspecten, manieren van wederhoor en begeleiding, etc. Dit vraagt om gerichte scholing en training.

Scholing en training wordt nu versnipperd aangeboden via verschillende subsidieregelingen, zonder dat daar een visie aan ten grondslag ligt. Via een goed aanbod van scholing en training, zowel kortdurende, vakgerichte trainingen als leergangen voor startende, mid-career en leidinggevende (onderzoeks-)journalisten kan daar meer richting aan gegeven worden. Het is daarom goed om de komende vier jaar minstens een miljoen euro per jaar te reserveren voor scholing en training, bij voorkeur via een samenhangend aanbod van een (virtueel) scholingsinstituut.

5. Stimuleer de aanstelling van een hoogleraar

De wetenschappelijke verankering van de onderzoeksjournalistiek kan komen van een leerstoel aan de universiteit. Hier kan ook onderzoek naar de methoden en effecten van onderzoeksjournalistiek plaatsvinden, ook door plekken voor journalistieke 'buitenpromovendi'. Hoogleraar en buitenpromovendi zullen afkomstig zijn uit de onderzoeksjournalistieke praktijk. Het onderzoek dat hier plaatsvindt, draagt bij aan de verduurzaming van de onderzoeksjournalistiek door verspreiding van best practices, nieuwe onderzoeksmethoden, meer inzicht in de impact e.d. De realisatie van de leerstoel moet door de overheid actief gestimuleerd worden.

6. Richt een fonds op ter bescherming van onderzoeksjournalisten

Onderzoeksjournalisten krijgen in toenemende mate te maken met juridische procedures die veel geld kosten en niet te betalen zijn door kleinere organisaties en freelancers met het risico van faillissement. Een fonds kan hierin meer zekerheid bieden. Daarnaast moet door de sector zelf meer worden ingezet op het uitwisselen van

kennis en ervaring met juridische procedures. Dit kan goed georganiseerd worden door de beroepsverenigingen (vergelijk Persveilig).

7. Versterk de onderzoeksjournalistiek in de regio

Journalistiek staat op lokaal en regionaal niveau onder druk. Ook hier is het belangrijk dat de middelen die voor onderzoeksjournalistiek beschikbaar zijn inderdaad aan onderzoeksjournalistiek worden besteed. Omdat onderzoeksjournalistiek hier een minder goede voedingsbodem heeft, is hier vooral aandacht voor scholing, training en coaching en samenwerking met of begeleiding door ervaren onderzoeksjournalisten noodzakelijk.

Bij mediahuizen wordt bij landelijke titels naar verhouding meer geïnvesteerd in onderzoeksjournalistiek dan bij regionale en lokale titels. Faciliteer bij de mediahuizen vooral de interne kennisoverdracht naar de regionale titels. Juist in de regio spelen allerlei zaken (energieparks, gaswinning, e.d.) die een landelijke uitstraling hebben.